

ИЗЛОЖБА

Црковното културно наследство на македонскиот народ е одраз на неговата културна традиција, тоа е збир од вредности кои тој ги создавал низ вековите на своето постоење.

Храмовите биле убаво украсени и секогаш ги следеле новите текови и достигнувања на двете главни средишта - Константинопол и Солун, како во архитектурата и живописот, така и во декоративната пластика.

Пишува:
Милева ЛАЗОВА

БОЖЈИТЕ ХРАМОВИ - МАКЕДОНСКИОТ ВЕ

Во Музеј на град Скопје беше отворена прекрасна изложба "Црковната традиција во Скопје и Скопско од IV век до денес", чиј автор е Снешка Лакалиска, историчар на уметност. Повод за отворање на една ваква изложба е 50-годишнината од возобновувањето на Македонската православна црква, за што во својот говор потсети Архиепископот Охридски и Македонски Г.Г. Стефан, надлежен архијереј на Скопската православна епархија.

На изложбата се поместени сакрални градби од сите историски епохи од целата територија на скопскиот регион, од сите типолошки варијанти со византиска естетика, почнувајќи од ранохристијанскиот период до денес, групирани во три области - во самиот град, во подножјето на Скопска Црна Гора и по долината на реката Треска. Претставени се манастирските цркви "Св. Пантелејмон", с. Нерези; "Св. Никита", с. Бањани; "Воведение Богородично" ("Св. Спас"), с. Кучевиште; црквите "Св. Богородица", с. Маркова Сушица; "Св. Никола", с. Љуботен; "Вознесение Христово" ("Св. Спас"), с. Раштак; "Св. Петка-Параскева", населба Црнице...

УБАВИНА И ВРЕДНОСТ

"Скопскиот регион, како област со православно убедување - објаснува авторката на изложбата Лакалиска - е наследник на сакрални градби од сите историски епохи на целата своја те-

риторија, од сите типолошки варијанти. Од историските извори дознаваме дека уште во ранохристијанскиот период скопскиот регион во црковен поглед бил добро организиран. Уште во средината на V век Скопската епархија прераснала во митрополија. Црковното културно наследство на македонскиот народ е одраз на неговата културна традиција, тоа е збир од вредности кои тој ги создавал низ вековите на своето постоење. Црквата одиграла голема улога во зачувувањето и во зацврсту-

вањето на националниот идентитет на македонскиот народ. На ветрометината на историјата, каква што имал скопскиот регион, црковните споменици во своето драматично минато преживеале многу бурни векови и својата убавина и вредност уште можат да му ја подарат на новото време. Нашиот народ, успевајќи да ги зачува од пропаст, влегол во кругот на цивилизираните и самосвесни нации. Народот во нив го овоплотил целиот свој творечки гениј - филозофија, религија, градителство, писменост, сли-

ри, живописци, иконописци, копаничари, понесени од иконската идеја за победа на животот над смртта, ги украсиле своите богомолки со најубави фрески, камена пластика, икони, копаничарски творби, со што се сместиле на врвот во колективната светска меморија.

ПЕРИОДИ

Авторката Лакалиска изложбата ја конципира почнувајќи уште од Епископијата Скупи, односно од IV век. Таа вели дека првото христијанизирање се случило во времето на римската доминација на овие простори. Со генијалниот потег на мудриот владетел Константин и признавањето на христијанството со Миланскиот едикт во 313 година, во Македонија почнала нова епоха - христијанска, византиска. Во IV век, во провинцијата Дарданија, најдобро организираната христијанска заедница се наоѓала во нејзиното главно управно седиште, градот Скупи, како епископско седиште.

"Во црковните реформи во VI век, кои ги извршил царот Јустинијан I, со Новела XI ја основал самостојната архиепископија Јустинијана Прва. Активноста на оваа црковна институција била прекината во 602 година", истакна Лакалиска.

ЧУВАРИ НА КОВЕН ИДЕНТИТЕТ

Мал дел од предметите кои им припаѓале на неколку цркви во Скопско, од различни историски периоди.

карство, резба, оставајќи зад себе ремек дела со енциклопедиско значење".

Како што запишала Лакалиска, храмовите биле убаво украсени и секогаш ги следеле новите текови и достигнувања на двете главни средишта - Кон-

стантинопол и Солун, како во архитектурата и живописот, така и во декоративната пластика, која најмногу е изразена во црковниот мебел, кај кој особено место зазема олтарната преграда. Така, древните познати и непознати мајсто-

Традицијата на активен црковен живот во Скопје и околината продолжила и кога територијата на Македонија, по повторното христијанизирање, влегла во византиската културна сфера (864 година). Во X век Скопската епархија веќе

ИЗЛОЖБА

била во рамките на Самуиловата автономна црковна организација - патријаршија. Следувале некои промени, но битно е дека христијанската уметност во Македонија, во времето на византиската доминација, почнала нова епоха. Во времето на Комненската династија градот Скопје достигнал највисок подем во уметноста, кога биле изградени повеќе импозантни градби, цркви. Потоа

ЦРКВИТЕ ОД 30-ТИТЕ ГОДИНИ НА XX ВЕК ВО СКОПЈЕ THE CHURCHES IN SKOPJE IN THE 1930s

следувал периодот (XIII век) кога Скопје бил најмногу освојуван град на Балканот, време кога повеќе пати преминувал од една во друга политичка и црковна доминација. Лакалиска го потенцира и поствизантскиот период од XV до крајот на XVIII век, следува преродбенскиот период, па периодот на Македонската православна црква, втората половина на XX век, време кога македонското свештенство ќе однесе две победи.

"Имено, на Црковниот собир одржан од 4 до 6 октомври 1958 година во црквата 'Св. Софија' во Охрид е обновена Македонската православна црква, а автокефалноста е возобновена на 19 јули 1967 година. Во 1991 година, со осамостојувањето на Република Македонија, Македонската православна црква интензивно ја продолжува борбата за нејзино признавање од страна на другите православни цркви", додава Лакалиска.